

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ

О. Ф. Присяжнюк, к. е. н., доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

Забезпечення сільського розвитку в Україні зводиться до рангу державної політики. Кооперація є одним із важелів впливу на зростання рівня життя сільського населення та розвиток сільських територій, оскільки дає можливість отримати додатковий прибуток від ведення господарської діяльності. Розвиток сільськогосподарської кооперації супроводжується такими основними проблемами: потребою в удосконаленні законодавства та рівня державної підтримки; проблемою інформованості та мотивації потенційних членів кооперативів; потребою у підвищенні рівня професіоналізму членів кооперативів.

Постановка проблеми. Проблема розвитку українських сіл декларується на державному рівні, оскільки посилюється високим рівнем безробіття сільського населення, низькими його доходами та рівнем розвитку сільських територій. Одним із напрямів вирішення вказаних проблем є розвиток сільськогосподарських кооперативів, який стримується наявністю ряду проблемних чинників, що потребують вирішення на різних рівнях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематиці розвитку кооперативів присвятили свої праці ряд вітчизняних науковців, зокрема В. В. Зіновчук, В. К. Збарський, О. В. Крисальний, М. Й. Малік, Г. В. Черевко, Л. В. Молдаван, В. В. Гончаренко та ін.

Мета та методика досліджень. Метою проведення дослідження є виявлення проблемних чинників, що стримують розвиток кооперації та виведення на цій основі пропозицій розвитку сільськогосподарських кооперативів з урахуванням їх соціального та економічного значення для сільських територій. В рамках проведення досліджень використано абстрактно-логічний метод (при проведенні теоретичних узагальнень та формування висновків до проведеного дослідження), наукової абстракції (при визначенні кола вже досліджених проблем, що стримують розвиток сільськогосподарської кооперації), аналізу (при розподілі проблем на ті, що потребують вирішення на державному рівні та регіональному і місцевому рівнях).

Виклад основного матеріалу. Законодавство України визначає основну мету створення кооперативів у двох основних напрямках – забезпечення зайнятості жителів села та створення належного рівня

соціально-економічного розвитку сіл [1]. Зважаючи на це, важливо виявити фактори, що стримують розвиток сільськогосподарської кооперації та визначити масштаб їх впливу, походження і запропонувати напрями вирішення вказаних проблем.

За статистичними даними станом на 1 січня 2016 р., кількість сільськогосподарських виробничих кооперативів становила 992, що у порівнянні з 2013 р. менше на 23,4%, а сільськогосподарських обслуговуючих – 987, що більше, ніж у 2013 р., на 4,2% [3]. Вважаємо, що така тенденція також вказує на існування ряду причин проблемного характеру, які потребують вирішення на державному, регіональному рівні та на рівні окремих територіальних громад.

Провідні вчені-науковці у сфері кооперації визначають, що основними причинами, які заважають формуванню кооперативного руху в сільському господарстві України, є причини ідеологічного характеру, гетерогенність (неоднорідність) складу, сільськогосподарських товаровиробників в Україні, недостатня державна підтримка розвитку кооперації [2, с. 6–7].

Серед інших основних проблем функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні визначають їх подвійне оподаткування та недостатній рівень професійних знань потенційних учасників щодо цілей і мети створення, інтеграції у регіональні та державні кооперативні системи [5, с. 280-281], а також недосконалість законодавства і відсутність економічного механізму їх підтримки [6, с. 15].

Основними фактори, що стримують ефективний розвиток сільськогосподарської кооперації в Україні, є:

- відсутність ефективного приватного власника на селі;
- невизначеність стратегічних, пріоритетних напрямів розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на загальнодержавному рівні й відсутність мотивації кооперативних дій;
- неефективна реалізація міжнародних проектів розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів тощо [4].

Зважаючи на наведені вище дослідження праць провідних науковців у сфері кооперації, вважаємо за необхідне їх систематизувати та розподілити проблеми на ті, що потребують вирішення на державному рівні та на регіональному та місцевому рівнях (рис. 1). Пропонуємо зосередити увагу на вказані проблеми через пошук можливостей їх вирішення. Якщо загальнодержавні можна вирішити удосконаленням законодавства, розробкою загальнодержавної Стратегії розвитку сільськогосподарської кооперації та за допомогою активізації участі кооперативів у міжнародних проєктах, то проблеми

регіонального та місцевого характеру пропонуємо вирішувати за допомогою активного застосування проектного управління. Вважасмо, що розгляд кожної з проблем як орієнтиру для розробки та реалізації проекту дозволить побудувати логічну послідовність організованих та систематизованих в часі дій, спрямованих на їх усунення. Так, до прикладу, для вирішення проблеми правильного розуміння селянами та іншими господарюючими суб'єктами поняття «кооператив» доцільно на рівні регіонів або окремих територіальних громад реалізувати проекти, метою реалізації яких буде інформативне доведення позитивних сторін створення та розвитку сільськогосподарської кооперації. Аналогічним чином можна за допомогою проектного підходу вирішити проблеми підвищення професіоналізму потенційних учасників кооперативів та формування ефективних власників на селі, яких в рамках проектів на рівні територіальних громад доцільно навчати та підвищувати їх кваліфікацію.

Рис. 1. Основні проблеми розвитку сільськогосподарської кооперації

Джерело: систематизовано автором на основі [2, 4, 5, 6] та власних досліджень.

Основними напрямками вирішення вказаних проблем вважаємо: забезпечення консультативно-дорадчої діяльності на рівні окремих територіальних громад; застосування щодо кооперативів пільгового оподаткування, кредитування; удосконалення законодавства у напрямі акценту уваги на мотиваційні чинники створення кооперативів; формування загальнодержавної Стратегії розвитку сільськогосподарської кооперації як орієнтиру для її розвитку у регіонах, окремих територіальних громадах; забезпечення взаємодії сільськогосподарських кооперативів з навчальними закладами та провідними суб'єктами господарювання з метою навчання працівників та підвищення їх кваліфікації; впровадження проектного управління для вирішення проблем регіонального та місцевого характеру.

Висновки. 1. За період дослідження (2013–2016 рр.) спостерігається тенденція до незначного зростання кількості сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та зменшення кількості сільськогосподарських виробничих кооперативів, що вказує на необхідність виявлення, визначення проблем, що стримують їх розвиток.

2. Основні проблеми, виявлені в процесі дослідження доцільно умовно розподілити на такі, що потребують вирішення на державному та регіональному і місцевому рівнях. Всі їх можна звести до потреби в удосконаленні законодавства та рівня державної підтримки; проблеми інформованості та мотивації потенційних членів кооперативів; потреби у підвищенні рівня професіоналізму членів кооперативів.

3. Проблеми загальнодержавного характеру можна вирішити завдяки удосконаленню законодавства та забезпеченню сприятливого середовища (пільгове кредитування, оподаткування тощо), а відтак, підвищенню рівня вмотивованості потенційних учасників сільськогосподарських кооперативів та розробці Стратегії розвитку кооперативів.

4. Проблеми регіонального та місцевого характеру доцільно вирішувати за допомогою активного застосування проектного управління.

Список використаних джерел

1. Про кооперацію закон України від 10.07.2003р. № 1087-IV1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1087-153>.

2. Зіновчук В. В. Чи підходить Україні європейська модель сільськогосподарської кооперації? / В. В. Зіновчук // Кооперативні читання: 2014 : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 27–29 берез. 2014 р. – Житомир : ЖНАЕУ, 2014. – С. 9–18.

3. Кількість суб'єктів ЄДРПОУ за організаційно-правовими формами господарювання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/edrpoу/ukr/EDRPU_2014/ks_opfg/arh_ks_opfg_14.htm

4. Клокар О. О. Проблеми забезпечення ефективного розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnikdnu.com.ua/archive/201482/41.html>

5. Кравчук І. І. Роль кооперативів у забезпеченні сільського розвитку / І. І. Кравчук // Кооперативні читання: 2014 : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 27–29 берез. 2014 р. – Житомир : ЖНАЕУ, 2014. – С. 277–282.

6. Молдаван Л. В. Місце і роль кооперативів у сталому розвитку аграрного сектора економіки / Л. В. Молдаван // Кооперативний маркетинг в агробізнесі: проблеми і перспективи розвитку в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. Міжнар. року кооперативів, 5–7 квіт. 2012 р. – Житомир: ЖНАЕУ, 2012. – С. 10–17.